

05

A

1759

D. E. T. U. V. B. A.
DISPUTATIO METAPHYSICA
complectens

TRIGAM QUÆ-
STIONUM SELECTIONUM,

Quas
In florentissimâ Wittebergensi

Academiâ,
PRÆSIDE
VIRO

Clarissimo atq; Præ-Eximio

DN. M. JOHANNNE SIMONE,

Amplissimæ Facultatis Philosophicæ Adjuncto
dignissimo, & Scholæ Wittebergensis Con-Rectore
meritissimo,

Domino, Præceptore, Fautore atq; Amico suo multis
nominibus atatèm devenerando,
publico placidoq; Philosophorum
Examini subijcit.

ELIAS CONRADUS, DRESDA-MISN.

Author & Respondens.

Ad diem XXVIII. Septembris

Anno τῆς ρειστογούιας 1659.

In Auditorio Minori.

Horis matutinis.

WITTEBERGÆ

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Academ. Typogr.

V I R I S

*Nobilissimis, Consultissimo, Clarissimis, Pereximis, Prestantissimis,
Doctissimis, Ornatisissimis, Humanissimis*

DN. CHRISTIANO ADOLPHO
Balduin. P.L.C.

DN. DAVID CHRISTIANO
NYMMANO.

DN. BENEDICTO Strauß.

DN. GEORGIO Rudolff.

DN. CHRISTOPHORO FABRO.

DN. JOHANNI CHRISTO-
PHORO Wacken.

DN. CHRISTIANO De
MÜNTER.

DN. CHRISTIANO Heymann.

DN. CAROLO LAURENTIO
Pabst.

DN. JOHANNI CASPARO
à Schönberg.

DN. JOHANNI HEINRICO
à Schönberg.

DN. JOHANNI RUDOLPHO
à Bischoffswerder.

DN. JOHANNI ADOLPHO
à Rechenbergk.

DN. DAVID Löpfern.

DN. CHRISTIANO Risch.

DN. JOHANNI Starcken.

DN. WOLFGANGO CASPARO
Reichbrod.

DN. JOHANNI Beinrad.

DN. HEINRICO Beinrad.

DN. JOHANNI CASPARO
BERRINGERO.

Coeterisq; Dominis Popularibus, Studiorum Causâ in
florentissimâ Academia Wittebergensi viventibus, Dominis,
Patronis, Fautoribus, Commilitonibus, Sympatriotis atq;
Amicis suis ætatem devenerandis, colendis,
amandis

*Disputationem hanc Metaphysicam in
debita observantia, honoris, amoris ac
amicitiæ sacramentum*

D. D. D.

Respondens.

05 A 1759

I. N. J.

Προλεγόμενον.

Non satis meherclè mirari possum, quibus intemperis agitati, aut quæ mentis insaniâ ducti ipsi Ramistæ odio plusquàm nocivæ adeò prosequantur nobilissimam illam disciplinam, quam Metaphysicam vocamus, ut eam ipsam è commercio scientiarum Philosophicarum proscripam ac exturbatam velint? Sanè isti homines cimmeriis plusquam involuti tenebris lucem respuunt. Quis enim nisi qui lolium pro tritico habeat, non agnoscit, quàm latè undiquaque se Metaphysicæ diffundat usus? Quæ enim disciplinarum est, quæ omnibus reliquis disciplinis præest, illisq; objecta sua præscribit ac ordinat, cuiq; omnes reliquæ inserviunt? Metaphysica. Quæ est, quæ prima principia & Axiomata generalissima, quæ in singulis scientiis valorem suum obtinent, in se complectitur? Metaphysica. Quæ est, quæ terminos universalissimos in omni scibili, discursu ac disputationibus aptandos & adhibendos nobis suppeditat? Metaphysica. Quæ est, quæ distinctiones communissimas ubiq; applicandas nobis exhibet? Metaphysica. Metaphysica sanè est filum illud Ariadnæum, quo ductore ex Labyrintho illo Philosophico nos expedire perfacilè possumus. Proh Deum immortalem! quantam utilitatem præstat illa ipsa Philosophiæ reliquarumq; facultatum Cultoribus in explicandis intricatis nonnullis locutionibus & quæstionibus, applicando illis nobilissimas suas distinctiones; imprimis verò illis, qui ad sacratam illam sacratissimæ Theosophiæ Arcem contendere laborant, quàm felicem ibi progressum, celsissimæ hujus scientiæ facit cognitio, quàm infelicem ejusdem ignorantia? (id quod suo ipso.

A z

ipso.

ipforum satis superq; testati sunt Exemplo Manichæi) quâ de causâ m. Theologia Naturalis à nonnullis, non sine ratione, audit. Sed planè non opus est, prolixè de celebritate ejusdem disserere, cum merx pretiosa facilè emptorem inveniatur, nec opus sit vino vendibili suspensâ hederâ. Quàm præstantissima autem hæc & utilissima, tam vexatissima est scientia; non enim paucas d. plurimas arduas atq; difficiles illa fovet Controversias. Quarum tres in præsentiarum exercendi ingenii causâ publicæ ac placidæ disquisitioni subicere placet. In quibus defensum ibo cum Præceptoribus nostris 1. *Conceptum Entis respectu inferiorum esse analogicum.* 2. *Veritatem esse unam, non duplicem aut contradictoriam.* 3. *Deum nullatenus esse causam mali.* Hunc itaq; supremum Deum, qui est Ens primum, nobilissimum ac perfectissimum, qui est norma veritatis, & ipsa veritas, qui est Causa omnis boni, devotissimis ac ardentissimis supplices invocamus precibus, quò nos Entia inferiora divini sui afflatu Spiritus illuminare & in recto veritatis tramite ducere velit gratiosissimè, quò bonum hoc nostrum propositum vergat in sanctissimi sui Nominis laudem ac gloriam, studiorum nostrorum incrementum, nostriq; commodum atque emolumentum.

QUÆSTIO I.

Utrum Conceptus Entis ad sua inferiora sit univocus, an æquivocus, an verò analogicus?

§. 1.

Duplex Conceptus Philosophis est, Objectivus & Formalis. Objectivus est res ipsa concepta s. Objectum conceptus, ut homo, equus &c. Formalis verò est species intelligibilis Objectum cognoscendum repræsentans. De priori & quidem ad Ens restricto quæritur, quomodo se habeat in respectu ad inferiora, Deum nempe & creaturas, Substantiam & Accidens, hoc est, an sit univocus, an æquivocus, an verò analogicus?

§. 2. Antequam verò ad rei nervum perveniamus, in antecessum explicandum erit, quid per τὸ Ens, quidq; per inferiora En-

ra Entis veniat intelligendum. Scilicet variè accipitur Ens, vel enim 1. opponitur Non-Enti simpliciter, & dispescitur in Ens Reale & Rationis. Vel 2. sumitur pro Ente Reali, prout omne Reale dicitur, quod citra mentis operationem datur, & contradistingvitur Enti Rationis, dividiturq; in positivum & privativum. Vel 3. distingvitur in Ens complexum & incomplexum. Vel 4. in Ens Actu & Ens in potentiâ, & h. m. Conceptum Entis æquivocum esse dicimus. Neutrum verò horum à nobis in Controversiam venit. Sed hoc, quomodo nimirum Conceptus Entis veri, realis, incomplexi, positivi & Actu existentis sese habeat ad sua inferiora?

§. 3. Per inferiora Entis nequaquam indigitamus Ens Complexum & incomplexum, Ens Reale & Rationis, Ens Positivum & Privativum, Ens in potentiâ & Actuale; sed per inferiora intelligimus Deum & Creaturam, substantiam & Accidens, de quorum participatione nunc agendum.

§. 4. Hic videas dissentientes animos, hic opinionum diversitatem, hic Philosophorum disparitatem. Multi univocum defendunt Conceptum, multis placet æquivocus, multis etiam analogicus.

§. 5. Pro univoco pugnat Scotus, & ejusdem Asseclæ *Scotus lib. 1. Sent. dist. 3. q. 3.* Scoristæ, quibus se associârunt nonnulli ex Recentioribus. Rationes illorum potissimum hæc sunt: 1. Dicunt, Ens de pluribus posse prædicari inquit, rectè enim dici, Deus est Ens, Creatura est Ens, Substantia est Ens, Accidens est Ens. 2. Quia detur Conceptus contrahibilis de Deo & Creaturis, de substantiâ & Accidens, quod non possit fieri, nisi æqualiter participant de Ente. Sed nos antequam examinemus Argumenta hæc, explicabimus, quomodo univocum sit accipiendum?

§. 6. Univocum considerari potest dupliciter: vel in significatione generaliori, vel specialiori. Priori modo æquipollet Synonymo, & simul includit Analogum attributionis intrinsecæ, & hoc modo possumus concedere, Conceptum Entis esse univocum, verum de hoc non est quæstio; Sed posteriori modo, quatenus æq; primò sive æqualiter essentiam suam communicat suis inferioribus v. g. animal est univocum, æqua-

liter enim dicitur de homine & de bruto. Et talem Conceptum Entis respectu inferiorum esse negamus.

§. 7. Rationes negationis possumus afferre sequentes :
1. Sic enim Ens esset propriè sic dictum Genus, quod falsum, non enim datur supra decem illa Prædicamenta ullum aliquod Genus, alias non amplius essent summa Genera. 2. Sic Deus veniret sub notionem alicujus universalis, quia esset species Entis, omnis enim species est aliquod universale, quod prædicatur de pluribus individuis; quod de Deo asserere non absurdum duntaxat, sed impium est, & Ethnicum sapit errorem. 3. Deus includeretur Carceri Prædicamentorum, quod itidem ἀπορον, cum ad Prædicamenta pertineant solummodo Entia finita, non verò Ens infinitum, quale est Deus. 4. Nullum univocorum dependet ab altero. Sic brutum non dependet ab homine, non pyrus à pomo &c. Ad Creaturæ pendent à Deo, Accidens à Substantiâ. E. non sunt univocata. Ut adeò luce meridianâ clarius elucescat, Conceptum Entis non posse esse univocum strictè & specialiter sic dictum.

Vid. Kerkerm. comp. Metaph. c. 2. p. 22. Aureolus apud Capreolū dist. 1. q. 2. Rabbi Moys. Ægypt. apud Thomā q. 7. de potentiâ Dei Art. 2. Barthol. Enchirid. Metaph. part. 2. c. 2. Porphyrius in Isag. c. de specie. Damascen. in dial. c. 46.

§. 8. Quod jam Rationes Adversariorum supra adductas attinet, facilè illæ posunt dilui. Scilicet quoad 1. distinguendum est inter Genus aliquod propriè sic dictum : & inter Conceptum quemcunq; quidditativum. Prædicatur quidem Ens de pluribus, sed non de pluribus speciebus. Quoad 2. distinguendum est inter Contractionem quæ fit ad species; & inter nudam modificationem. Non ergò sequitur, quod statim æqualiter & ὡσαύτως participant de Ente.

§. 9. Qui pro æquivoco Conceptu militant, sunt Kerkermannus, Aureolus apud Capreolum, Rabbi Moyses, Platonici & alii. Nec non Dn. Bartholinus &c. Variashi addunt Rationes, & inter cætera Axioma illud : *Inter finitum & infinitum nulla datur proportio.* Argumentantur : Si inter finitum & infinitum nulla datur proportio, sequitur, quod Conceptus Entis ad sua inferiora prorsus sit æquivocus. Adducunt prætereà Locum ex *Esa 40. 17.* ubi Creaturæ ad Deum collatæ dicuntur minus quàm nihil. Sed Resp. hæc non evincunt, quod evincere debebant, siquidem nos saltem distingvimus inter esse

abso.

absolutum & comparatum Concedimus, quod nulla detur proportio in creaturis ad Deum, comparatè loquendo, non verò quoad esse absolutum. Apparet igitur, quod nec hæc stare possit opinio.

§. 10. Notandum autem, quod etiam æquivocum non uno accipiatur modo, sed duobus potissimum. Nonnunquam enim directè opponi suevit univoco, nonnunquam agnoscit aliquod medium, quod est analogum. Priori modo etiam analogum dicitur univocum, in quantum scilicet unam notat naturam, quod denegatur æquivoco. Verum non ità venit in Questionem, sed quæstio est, an sit Conceptus ille purè æquivocus, ità quidem, ut nomen saltem commune sit inferioribus, non verò res ipsa? Et hoc est, quod negamus, non enim solus Deus est Ens propriè, & Creaturæ impropiè &c.

§. 11. Hæc autem in probando hoc ipso nitimur ratione: Quia si Creaturæ & Accidentia tantùm de nomine ipsius Entis, non verò de ipsà natura Entis participarent, hoc emergeret Absurdum, quod Creaturæ & Accidentia sint Non-Entia, & quod Deus in primâ Creatione creârit pura puta æquivocè dicta & Non-Entia, quod sanè nullus unquã dixerit, nisi qui in calcaneo cerebrum gerat, & etiam verè Non-Ens sit. Sunt enim Creaturæ revera Entia, sunt etiam Entia ipsa Accidentia, quamvis dependenter & secundario, non tamen propterea statim ipsi adimenda est Entitas.

§. 12. Explosis itaq; falsitatibus jam elucescet veritas. Scilicet ex antea dictis apparet, Conceptum Entis ad inferiora non esse univocum, neq; æquivocum; remanet igitur, quod sit analogicus, id quod nos cum Præceptoribus nostris Honoratissimis astruere non erubescimus.

§. 13. Prænotandum tamen iterum, qualisnam Analogia locum hic habeat? Scilicet Analogia alia est proportio- nis, quando forma illa determinans uni analogatorum propriè, alteri verò per Metaphoram & similitudinem aliquam tribuitur, ut quando dicitur homo sitire, tunc propriè homini competit, quando verò de agris dicitur, tunc fit per aliquam Metaphoram, & hanc à nostro foro removemus, quia coincidit cum

ipsâ

*conf. B. Dn.
D. Jac. Mart.
Exerc. Me-
taph. l. 1. Ex-
erc. 3. theor.
3. p. 83. 84. 85.
86. 87. Id. in
Partit. Me-
taph. Dn. D.
Scharf. Me-
taph. p. m. 21.
Cornel. Mart
Gutkies, Ar-
nis. Dn. Ebe-
lius, Spengle-
r, Frommig.*

ipsâ æquivocatione : Alia verò est Analogia attributionis, quam Aristoteles vocat πρὸς ἓν καὶ ἀφ' ἑνὸς. Et hæc vicissim in duplici est differentiâ. Est enim vel attributionis extrinsecæ, quando res illa de uno analogatorum intrinsecè, de altero verò extrinsecè enunciatur. Ut sanitas intrinsecè & formaliter competit animali; extrinsecè verò, & per habitudinem aliquam etiam de medicinâ dicitur, neq; hæc ad nostrum spectat negotium: Vel est attributionis intrinsecæ, quando scil. natura rei utriq; analogatorum propriè & intrinsecè competit, itâ tamen, ut uni πρῶτως & primariò, alteri verò δευτέρως & secundariò insit, & hanc analogiam de Ente affirmamus, scilicet ut dicere possum, Deus est Ens, substantia est Ens propriè & intrinsecè; & Creatura est Ens, Accidens est Ens propriè & intrinsecè, non tamen uno eodemq; modo, sed secundum prius & posterius, πρῶτως enim competit Deo & substantiæ, δευτέρως verò creaturis & Accidentibus, quia Creaturæ esse suum Deo, Accidentia verò ipsi debent substantiæ.

§. 14. Quamvis nunc itaq; profligatis contrariis, inconcussa nostra stet sententia, de Conceptu nimirum Entis analogico, itâ ut non pluribus opus habeat fulcimentis; nihilominus tamen ad plenioram rei evidentiam & illustrationem probatam dabimus eandem quibusdam Rationibus;

§. 15. 1. καὶ ἄρῳν; Quia Conceptus Entis neq; est univocus, neq; æquivocus, relinquitur ergò, quod sit analogicus. Non enim est univocus, quia non æqualiter competit inferioribus; non æquivocus, quia non secundum nudum duntaxat nomen, sed simul secundum rem ac definitionem utriq; analogatorum propriè, non Metaphoricè tribuitur, uti supra demonstratum. E. est analogicus.

§. 16. 2. καὶ ἴσον: 1. Quia Ens alteri inferiorum convenit πρῶτως alteri δευτέρως, utriq; propriè, & per intrinsecam denominationem, id quod analogo nostro conceptui proprium est. 2. Quia ab inferioribus illis abstrahere possumus communem Conceptum Entis, qui uni æq; ac alteri propriè competit, cum dependentiâ tamen unius analogati ab altero: dependent enim à Deo Creaturæ, dependent à substantiâ Accidentia, ut
nihil-

nihilominus tamen dicere possumus, Creaturæ habent essentiam veram, & Accidentia habent essentiam veram, non secus ac de Deo & substantia. His itaq; positis, nemini non, nisi qui Tiresiâ cæcior sit, veritatem sententiæ nostræ perspicere licebit.

§. 17. Ultimò non abs re esse videtur, hanc annexere observationem, cum adhuc aliqua subesse videatur difficultas in dignoscendo Conceptu analogico ab univoco, quod scilicet de hoc ipso non judicandum sit ex præciso & nudo Conceptu, quatenus abstrahitur, sic enim res non patebit; sed ex participatione, an nimirum illa fiat æquali an verò inæquale modo? v. g. quando Conceptus à Deo & Creaturis, à Substantiâ & Accidentibus abstrahitur, tunc ex simplici & præciso illo Conceptu nulla analogia emergere videtur; quando verò ad ipsam participationem respicimus, illamq; paulò rectius intuemur, è vestigio apparet, quod Conceptus ille non æq; primò de uno dicatur ac de altero, sed quod Deus & Substantiæ primariò, Creaturæ verò & Accidentia secundariò de Ente participant, & sic Conceptus ille sit verè analogicus. *vid. B. Dn. D. Jacob. Mart. partit. Metaph. disp. 2. q. 5. Dn. Scheiblerus Metaph. l. 2. cap. 1. art. 3. punct. 5. num. 45. p. 11. 12. &c.*

QUÆSTIO II.

*An detur duplex & contradictoria unius rei
Veritas; & an Philosophia Theologia sit
Contraria?*

§. 1. Decantatissima hæc ac vexatissima est Controversia, quæ non exiguos excitavit scrupulos Theologis æq; ac Philosophis, siquidem non pauci inventi fuere, qui multipliciter veritatis asserere ausi sunt, quin imò multa asserita Philosophica Sanctæ Theologiæ è diametro opposita & contraria esse affirmare non dubitarunt. Quò igitur omnis dubitationi via intercludatur, & major veritati Lux concilietur, brevissimis Controversiæ nervum tangemus, & quoad utrumq; membrum pro virili unitatem veritatis vindicantes, omnem ἀντιφασιν removebimus.

§. 2. Quoad 1. Membrum: Benè itaq; tenendum est, de quâ veritate controversatur? Scilicet datur veritas in Essendo,

B

in

in cognoscendo, & in significando; ubi tamen nulla multiplicitas, quia ibi datur arctissima connexio, ita quidem, ut posterior semper respectum habeat ad priorem, & una veritas in altera fundetur.

§. 3. Est autem veritas in significando, quando dicta & scripta Conceptibus mentalibus correspondent, & uti res aliqua ab intellectu concepta est, ita etiam & non aliter profertur atque exprimitur.

§. 4. Veritas in Cognoscendo est, quando res ita ab intellectu intra mentem concipitur, uti in rei veritate est & existit, ita ut Conceptus formalis Conceptui Objectivo sit adaequatus, nec ab illo latum unguem discedat.

§. 5. Veritas in Essendo est, quando res correspondet ipsi intellectui divino. Verum neque de hac posteriori, neque de priori, sed potissimum de media hic quaeritur, nempe de veritate in cognoscendo, an illa sit multiplex, & an patiatur contradictionem?

§. 6. Non etiam quaestio est de Veritate diversorum objectorum, s. subjectorum & graduum. Concedimus, dari diversimodam veritatem (nondum tamen contradictoriam) ratione objectorum seu subjectorum, & graduum. Alia enim Veritas est Logica, alia Physica, alia Metaphysica &c. quaelibet enim disciplina proprio suo gaudet objecto, & propterea propriam etiam habet veritatem. Sic etiam alia veritas est Entis infiniti quam finiti, sed est veritas graduum, quia illa longe eminentiori pollet perfectione quam hac; Sed quaeritur h. l. de veritate unius eisdemque rei s. Objecti, & hujus duplicitatem, nedum multiplici- tatem aut contradictionem nos rotundo ore prorsus damnamus, rejicimus atque proscribimus.

§. 7. Distingvimus autem 1. inter veritatem abstractivam: & concretivam. Ratione Abstracti non datur duplex veritas, Ratione vero Concreti potest dari, aliam enim veritatem habet hic, aliam ille Philosophorum, uti imprimis videre est in Mathematicis, ubi diversae a diversis adhibentur instrumenta & hypotheses, omnes tamen cum intendunt finem, ut una eliciatur veritas, & nulla adhuc emergit Contradictio 2. Distingvimus inter veritatem diversam: & adversam; datur diversa veritas, in diversis nimirum disciplinis; quod libenter concedimus; non tamen adversa seu Contradictoria.

§. 8. Quo-

§. 8. Quoad 2. Membrum: Non rarò verò invenias etiam, qui contendunt, dari Contradictoriam veritatem inter Philosophiam & Theologiam, ità ut non rarò Philosophia ipsi Theologiae in os contradicat, illiusq; effata in totum neget atq; evertat. Ubi omninò cautè & circumspectè loquendum atq; agendum est, ne vel nobilitati Philosophicæ, vel sublimitati Theologicæ aliquid decedat, quod tamen neutiquam futurum est, si sano iudicio res percipiatur.

§. 9. Nos igitur cum B. Dn. D. Meisnero distingvimus *vid B. Dn. D. Meisn. Phil. Sobr. part. 1. sect. 4. c. 2. q. 3. p. m. 523.* inter Philosophiam ratione *ἔσσης* s. essentiae; & ratione *ὄντι* s. existentiae spectatam. Ratione essentiae suae considerata, prout in se est, seu esse de jure debet, Philosophia nunquam contradicit Theologiae, quia & ipsa à Deo est, & Deum Autorem agnoscit, non minus quàm Theologia. Absurdum enim est, Deum ipsum sibi contrarium fingere. Quin imò sequerentur exinde maxima absurda, scilicet, idem simul posse esse & non esse. Duas Contradictorias propositiones simul posse esse veras ac falsas. Item Philosophiam esse ab ipso Diabolo. Quicquid enim verbo Dei contradicit, illud non est à Deo, sed à malo Spiritu. Hoc autem dicere impium est & ingratum. Ulterius sequeretur, lumen rationis non æq; à Deo hominibus inditum esse ac lumen Revelationis, quod itidem absurdum. Imò innumera alia nascerentur extremè absurda, quæ omnia hic apponere opus foret non unius pagellæ. Hoc potius dicimus, quod Philosophia famuletur Theologiae, & sit quasi ductamen aliquod & medium ad faciliorem rerum Theologicarum cognitionem. Quàm absolum itaq; esset famulam dominæ suae contradicere, tam absolum etiam, Philosophiam Theologiae contrariari, *vid hanc de re D. Pappus in Epit. Histor. Eccles. p. 182.*

§. 10. Distingvimus autem h. l. iterum inter Contradictionem veram: & apparentem. Objicere aliàs communiter solent Antagonistæ, esse quædam asserta Philosophica, quæ Theologiae & revelato Dei verbo apertè *ἀντιλέγεσθαι* videantur. e. g. Quando Philosophia pro Principio aliquo & Axiomate certissimo habet: Ex nihilo nihil fit. Contradici inquirunt, è vestigio S. Scripturæ, quæ testatur, ex nihilo totum hoc universum factum esse, Gen. 1. Sic etiam quando Philosophia pro impossibili habet, Vir-

ginem parere, destrui, ajunt, illud Esa. 7. 14. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. Item: Omnis ignis urit. Omne grave descendit, opponi volunt, illi 2. Reg. 6. 6. ubi ferrum ipsi aquæ supernatasse legitur. Et Dan. 3. ubi in fornace Babylonicâ ignem vim comburendi non habuisse sacra dicitur pagina.

§. 11. Sed facilis est Responsio atq; decisio. Non enim hic est contradictio aliqua vera, sed saltem apparens, quod exinde dispalescit, quod non adsint requisita veræ Contradictionis, quarum vulgò quatuor recensentur: 1. Ut Contradictio sit κατ' αὐτὸ secundum idem 2. πρὸς αὐτὸ ad idem 3. ὡσὺντας secundum eundem respectum. 4. ἐν αὐτῷ χρόνῳ in eodem tempore. Jam autem quis, nisi cum talpâ oculis careat, non videt, hæc omnia hic non adesce? Siquidem Philosophia, quando talia profert, semper præsupponit consuetum naturæ ordinem, quod nempe illa non possint se ita habere naturaliter, interim tamen non negat, quod supernaturaliter & per infinitam Dei potentiam sic fieri possit. Exempli vice, quando Philosophia ait, ex nihilo nihil fit, intelligit naturaliter, per ordinarium generandi modum. Theologia dicit, ex nihilo omnia facta sunt, scilicet supernaturaliter, & per extraordinarium Creationis modum.

vid. Dn. D.
Meisn. l.c.

§. 12. Et sic se res habet cum illis, quæ B. Dn. D. Meisnerus adducit in Philos. Sobr. quæ planè sunt mystica, ut quando dicitur Deus esse trinunus, Corpus corruptum resurgere, Corpus unum in pluribus simul esse locis. Ibi quidem Philosophia contrarium asserere videtur, quando dicit, unum non potest esse tria, & tria non possunt esse unum. Corpus corruptum non potest unum numero redire. Corpus unum non potest simul in pluribus esse locis. Sed hæc omnia juxta ordinarium naturæ statum pro impossibilibus exponit, nulla tamen negat, quod per absolutam atq; extraordinariam Dei potentiam sint possibilia.

§. 13. Nulla igitur ἀντιφάσις nobilis illa cælitus delapsa Pallas Philosophia est arguenda. Sed distinguendum est h. l. inter falsum & alienum. Non enim statim falsum esse judicat Philosophia, quod ipsi est alienum. Sic alienum est ipsi, virginem parere &c. non tamen falsum.

§. 14. Ratione verò ὑπαρξέως s. existentia sua, h. e. qualis de facto

facto est in hoc vel illo subjecto, Philosophia potest contradicere, imò sapièssimè graviter contradicit Theologiæ.

§. 15. Hoc autem fit partim ab *Ethnicis* & *Paganis*, qui cæcutientis rationis ductum & dictamen secuti non aliter judicare possunt, quàm ipsa permittit, & dum nimis petulanter de rebus gravioribus judicium sibi arrogant, omnia ea falsitatis insimulant, quæ insulsum ipsorum cerebrum excedunt. Quando itaq; in sacris dicitur, mundum factum esse ex nihilo, statim illi ipsi, vi Canonis illius: Ex nihilo nihil fit, contradictionem aliquam exasciant, & ulterius ineptè ità colligunt: Contradictoria sunt impossibilia; Atqui assertio illa Theologorum, mundum factum esse ex nihilo, est aliquod contradictorium. E. hæc assertio est impossibilis, & per Conseq. falsa. Verum nos respondemus ad hoc ipsum, quod non vera sit contradictio, sed pagana ignorantia, & effrenis rationis petulantia, quæ in talia virgulam sibi sumit censoriam, quæ innumeris modis ipsam transcendunt.

§. 16. Partim à *Christianis*, sive ab iis, qui nomen suum inter Christianos profiteri volunt, quando nimirum illi ipsi, spreto splendidissimo verbi divini lumine, obscuratis sensibus nimium indulgent, & præviis illis de arduis fidei Articulis & summis mysteriis, quæ non nisi fide amplectenda, sententiam ferunt. Id quod totà die contingere videmus inter Calvinianos, qui sanè nimium caliginosæ tribuunt Rationi, & quodcunq; non verisimile videtur insanis ipsorum cerebellis, extemplò in dubium vocant, ne dicam, planè negant, non aliter, ac si Ratio sit norma & Canon fidei & scripturæ, cum contrarium potius verum sit.

§. 17. Partim etiam à *Peripateticis*, & inconsideratis Philosophis, Sophistis, Cavillatoribus ac Nugivendulis, qui non rarò in libellis suis (abusivè sic dictis) Philosophicis talia ponunt Axiomata, Assertiones atq; Conclusiones, quæ sacris literis manifestò reclamant, quæ hic adjicere, non operæ pretium esse puto.

§. 18. Manet itaq;, quod una & simplex sit veritas, & quod Philosophia, quatenus in suo esse relinquitur, nullatenus contradicat Theologiæ.

QUÆSTIO III.

An Deus sit Causa mali?

§. 1. Exhorrescat sanè cordatus Christianus, si semel duntaxat

vid. hæc de re
Dn. Scheibl.
in Proœm.
Metaph. c. 1.
num. 3. p. 1. It.
B. Dn. D.
Meisn. Phil.
sobr. part. 1.
sect. 4. c. 2. q. 3
p. m. 522. seq.
Dn. M. Stra-
temann.
Theatr. Me-
taph. p. 209.
210. Maximè
Rever. Ex-
cell. Dn. D.
Calov. Me-
taph. divina.
p. 343. 344. It.
Dn. Scheibl.
audi. Proœm. Log.

audiat detestandas illas, quas impuri illi, vix dicam homines, Calviniani, ex impio ore eructant blasphemias atq; calumnias, non nisi à maligno Spiritu, Patre mendacii, & hoste Dei infensissimo, ipsis ingestas, quando simpliciter Deum causam mali esse asserunt, dum dicunt, Deum gloriosum lapsum *πρωτοπλαστω* voluisse & decrevisse, & quæ sunt alia homini Christiano auditu nedum dictu horribilia.

§.2. Nos verò cum Sacra Scripturâ & Orthodoxis nostris Theologis negativam mordicus defendentes, simplicissimo ore dicimus, Deum nullius unquam mali Causam fuisse, esse, nec esse posse. Rationes negationis nostræ depromimus ex absurdis exinde in Majestatem supremam redundaturis. Repugnat enim ejus attributis & proprietatibus, ex quibus quædam adducere, & veritati patrocinium acquirere lubet.

Gen. 1. v. 13.

§.3. Repugnat 1. (ut nihil dicam de Veritate) *Dei bonitati ac perfectioni*. Deus enim est summè bonus, summè etiam perfectus, tum in essendo, tum in operando, imò est summum bonum, & propterea quæcunq; fecit, valdè bona sunt. Malum autem non est nisi nuda boni privatio, & non potest habere propriè Causam efficientem, sed potius deficientem. Si igitur Deus esset Causa mali, esset sanè Causa deficiens, & sic summa ipsius bonitas ac perfectio destrueretur.

Es. 59. v. 2.

§.4. 2. *Dei Sanctitati*. Quia est sanctissimus. Jam autem malum sancto diametraliter est oppositum. Opposita verò se invicem tollunt, quomodo ergò unum alterius potest esse causa? Imò sic Deus ipse peccaret, quod maximè absurdum, tum enim non amplius esset Deus, quia peccata Deum ac peccatorem sejungunt.

§.5. 3. *Dei Justitia*. Sic enim injustus esset, si pœnas inferret hominibus ob commissa mala, quorum tamen ipse Causa esset, quia homines ad illa perpetranda impulisset, quod itidem asserere blasphemum, & piis auribus summè horrendum.

§.6. 4. *Dei voluntati*, quæ semper est bona, imò norma & regula boni, cur enim Ens creatum bonum dicitur? sane quia conforme est cum voluntate divina. Jam autem illud, quod est norma bonitatis, quâ ratione potest causa dici ullius mali?

§.7. Quia verò brevissimæ hic sunt ducendæ lineæ, paucis statim *Controversiæ* exposituri & mentem nostram à veritate minime

nimè deviantem explicaturi sumus, cætera scholis Theologorum relinquentes.

§. 8. Notetur itaq; 1. distinctio illa vulgaris, inter malum culpæ: & pœnæ, s. ut Tertull. inter malum delicti: & malum supplicii. Inter malum reverâ tale: & inter malum apparenter tale. Prioris Deus causa dici nullatenus potest, quia illud dependet solummodò à Causâ aliquâ particulari deficiente; Hujus verò causa esse dicitur Amos 3.6. Thren. 3.37. Sed est malum apparenter solummodò tale, immittitur enim à Deo justo tanquàm utile aliquod remedium ad compescendum atq; puniendum effrenem peccatorem. Et hoc sensu ubiq; scriptura vult intellectum, quando à Deo malum proficisci asferit.

§. 9. 2. Inter Causam propriè effectivam: & permissivam. Causa effectiva ipsius mali Deus dici neutiquam meretur, quia malum non habet Causam effectivam ἀκριβῶς loquendo. Permissiva tamen potest dici, quia scilicet permittit ex indignatione, malum fieri, quod contingit, quando hominibus refractariis detrahit suam gratiam, eosdemq; deserit & sibi ipsis relinquit. Jam autem permitttere & efficere non sunt unum & idem, & Causa permittens non statim est Causa commissi criminis, uti nervosè loquitur B. Dn. D. Meisnerus.

§. 10. 3. Inter Causam volentem, nolentem: & nonvolentem. Prioribus duobus modis Deus Causa mali non est, non enim vult malum, uti Calviniani mentiuntur contra scripturam ac conscientiam; nec simpliciter non vult, non enim resistit adeò, ut planè non possit fieri, quod est nolle, dedit enim homini liberum arbitrium; Sed est Causa nonvolens, quod nonvelle nec simpliciter complacentiam, nec etiam absolutam repugnantiam involvit. Quando igitur malum committitur, tunc illud fit non juxta, sed præter voluntatem Dei.

§. 11. 4. Inter Causam mali productricem: & directricem. Scilicet Deus non est Causa mali, ut ipse producat, sed ut productum à Causâ particulari aberrante in bonum finem dirigat ac deducat. Sic v. g. malum erat sceleratissimum istud facinus fratrum Josephi Patriarchæ, & non à Deo productum, Deus tamen hoc ipsum malum in bonum finem dirigebat, & ità non tam erat Causa mali, quàm boni.

§. 12. 5. Inter Causam mali quoad materiale: & quod formale. Sive quod expressius: inter Causam actionis: & ἀπὸ τῆς ἐνάτης. Priori modo Deus Causa est, quia concurrit generali suo concursu, uti ad omnes omninò actiones, largitur enim motum ad agendum, sed ille motus hætenus non est

est malus, sed optimus, quia habet naturalem suam perfectionem & bonitatem. Quando verò jam accedit *ἀναξία*, ita ut Causa particularis & proxima aberret ac deficiat à rectitudine in agendo, non amplius est bona, sed fit vitiosa actio. Verum hoc posteriori respectu Deus Causa mali nec est, nec appellari potest. Defectus enim in agendo dependet à Causa particulari, uti Canon habet Metaphysicorum.

§. 13. Hic jam irruunt importuni Calviniani & obganniunt: Causa Causæ est etiam Causa Causati; Atqui Deus est Causa Causæ, voluntatis nimirum humanæ, quæ est Causa peccati, (quod ambabus etiam largimur manibus) E. inquit, Deus est Causa mali, à voluntate scil. hominis oriundi. R. Euge, boni Viri, jam dudum in fumum abiit stramineum hoc vestrum Argumentum, uti rectissimè à B. Dn. D. Meisnero sæpius laudato, nominatur, quis enim adeò hospes est in Philosophiâ, ut nesciat quomodo & quatenus hoc ipsum Axioma procedat, nimirum quod tantummodo in Causis essentialiter sibi subordinatis, non verò in accidentalibus. Instant: Atqui Deus omnia mala præscit, prævidet ac præcognoscit, antequàm fiant. E. etiam Causa illorum est. R. Egregia consequentia! Infertne Dei Præscientia rebus necessitatem? neutiquam. E vestigio rubore suffundentur Adversarii duplici hâc instantia: Astrologus præscit, prævidet ac præcognoscit Eclipsin. E Causa est Eclipsæ? Medicus prævidet mortem ægroti. E. Causa est? Quis adeò inops mentis est, ut hæc concedat? Sed hæc brevissimè pro nostro instituto dicta sunt de hæc ipsâ materia, plura qui cupit, adeat crebrius citatum B. Dn. D. Meisn. *Anthropol. dec. 1. disp. 3. & 4. It. Phil. sobr. part 1 sect. 4. q. 6. p. m. 539. 540. seq.*
Excellent. Dn. D. Calov. Metaph. div p. à 499. usq. 512.

Deo Enti Vero Bono sIt gLoria aC MaIestas!

Ad

Præstantissimum Dn. RESPONDENTEM.

Verum ingressus iter Sophiæ contendis in arcem,
Ignotos superans scopulos, nec pervia vulgo
Culmina, quod tenebras & amantem nubila terram,
Concelebrat, claras nec se unquam attollit in auras,
CUNRADE. Hoc animo macte, expecta q; coronam,
Quam tibi contexunt tua-semper-gaudia Musæ.

AUGUSTUS BUCHNERUS P.P.

Academia Senior & nunc Collegii

sui Decanus.

05 A 1759

ULB Halle
003 785 718

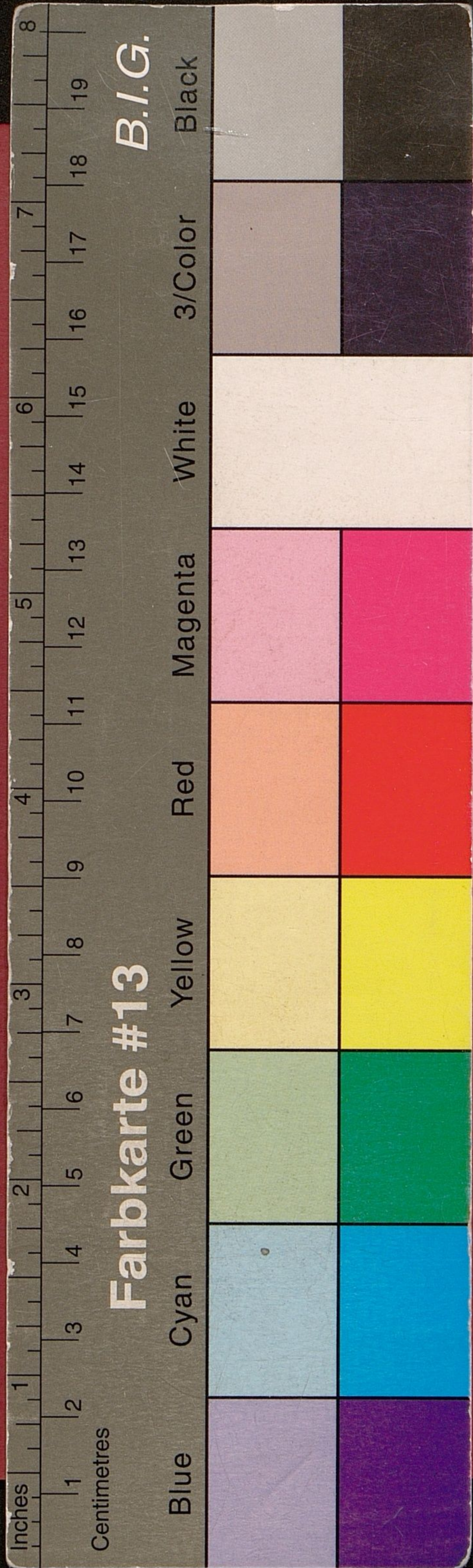
3

10/12

D. E. T. U. V. B. A.
DISPUTATIO METAPHYSICA
complectens

TRIGAM QUÆ- STIONUM SELECTIORUM,

Quas
In florentissimâ Wittebergensi
Academia,
PRÆSIDE
VIRO

Clarissimo atq; Præ-Eximio

DN. M. JOHANNNE SIMONE,

Amplissimæ Facultatis Philosophicæ Adjuncto
dignissimo, & Scholæ Wittebergensis Con-Rectore
meritissimo,

Domino, Præceptore, Fautore atq; Amico suo multis
nominibus atatèm devenerando,
publico placidoq; Philosophorum
Examini subijcit

ELIAS CONRADUS, DRESDA-MISN.

Author & Respondens.

Ad diem XXVIII. Septembris

Anno m̄cs 215070viac 1659.

In Auditorio Minori.

Horis matutinis.

WITTEBERGÆ

Typis JOHANNIS RÖHNERI, Academ. Typogr.